

KÜRESEL TOPLUMSAL CİNSİYET UÇURUMU: G-20, AB ve TÜRKİYE

GLOBAL GENDER GAP: G-20, EU and TURKEY

Dr. Hasan ERYÜRÜK

eryurukhasan@gmail.com, Afyonkarahisar/Türkiye

ÖZ

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları insana dair farklılıkların ifade edilmesinde anahtar bir role sahiptir. Biyolojik cinsiyet temelinde kadın ve erkek olarak ayrıştırılan insan, doğumundan ölümüne dek yaşadığı toplumun belirleyiciliğinin etkilerini taşır. Zira toplumlar kadın ve erkeğe kendi cinsiyetlerine göre roller ve görevler tanımlamaktadır. Homojen bir atmosferden uzakta, kadın ve erkeğe yüklenen farklı rol ve görevler, küresel manada da toplumdan topluma büyük farklılıklara sahiptir. Başka bir ifadeyle toplumların birbirlerinden farklı din, dil, kültür ve geçmişe sahip oluşu kadın ve erkeğin ilgili toplumdaki konumuna yönelik sınırları büyük oranda şekillendirmektedir. Küresel toplumsal cinsiyet uçurumu endeksi kadın ve erkek arasındaki farklılıkların ve daha özelde eşitsizliklerin ifade edilmiş biçimi olarak değerlendirildiğinde, ülkeler arasındaki konuyla ilgili farklılıkların tespit edilmesini kolaylaştırabilmektedir. Farklı kriterler üzerine inşa edilen endeks verilerinin oluşturulması ile toplumlar arasında, kadın ve erkeğin sahip oldukları konumlara açıkça ulaşılabilir. Bu kapsamda çalışma, toplumsal cinsiyet çerçevesinde ilgili endeks verilerinden de yararlanarak Türkiye'nin üyesi olduğu G-20 ve aday ülke pozisyonuna sahip olduğu Avrupa Birliğindeki konumunun ortaya konulmasını hedeflemiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, G-20, Avrupa Birliği, Türkiye

ABSTRACT

Sex and gender concepts have a key role in expressing differences in people. A person who is separated as a man or a woman on the basis of biological sex is influenced by the determination of the society in which he lived from birth to his death. Because societies define roles and tasks for women and men according to their genders. Apart from a homogenous atmosphere, the different roles and duties imposed on women and men have great differences in collecting from the society in the global meaning. In other words, having different religions, languages, cultures and backgrounds than the ones of the societies shapes the boundaries for the position of women and man in the relevant society. The global gender gaps index can facilitate the identification of differences between countries, when assessed as the difference between men and women, and more particularly as a form of expression of inequalities. The creation of index data based on different criteria makes it clear to women and men the positions they have in society. In this context, that aims to introduce the G-20 position in the European Union and candidate countries with which Turkey is a member of the advantage of position indices in the context of gender-related data.

Keywords: Gender, G-20, European Union, Turkey

1. GİRİŞ

Küresel ölçekteki toplumsal dünya tasarımı göz önüne alındığında; toplumlar farklı coğrafyalar, farklı dinler, farklı diller ve farklı geçmişlere sahip olsalar da, kökeninde insan olmaya dayalı benzerlikleriyle yakinen ilişkili olan çeşitli problemlere sahiptirler. Açıktır ki dinsel, dilsel ve benzeri temaları içeren kültürel ayrışmalar insanın toplumsallaşma sürecinde inşa ettiği bir gerçeklikle sınırlıdır. Ayrışma ile ifade edilen fakat sınırlandırılmayan bu durum, insan doğasının ortaklığına zıt bir görünüm sunduğundan zaman döngüsü içerisinde sürekli bir değişime maruz kalabilmektedir. Nihayetinde farklı toplumlar kendilerine has bir varoluşu yansıtırsalar da, bu durum insan doğasının evrensel ortaklığını ortadan kaldırmamaktadır. Bu

noktadan hareketle farklı toplumların kendilerine özgü tasarımlarla kadın ve erkeğe yüklemiş oldukları görev ve sorumluluklar değişiklikler gösterse de, küresel olarak toplumların kadın ve erkek arasında gerçekleştirmiş oldukları ayırım ekseninde benzer çıktılar elde edebilmek mümkündür. İlgili durumun açıkça takip edilebileceği verilerden birisi olaraksa ‘küresel toplumsal cinsiyet uçurumu’ endeksini gösterebilmek mümkündür. Zira endekse katılan ülkeler dil, din, kültür, ekonomik gelişmişlik gibi açılardan farklılıklar gösterse de örneğin dünya üzerindeki hiçbir mecliste kadınların temsili erkeklerin temsiline eşit değildir.

2. CİNSİYET-TOPLUMSAL CİNSİYET

Cinsiyet kavramı; kadın, erkek veya biseksüel bağlamda özellikle biyoloji ve tıpla ilgili sorunların tespit edilmesi için insanlık tarihinin en eski dönemlerinden beri kullanılmıştır. Böylece insanlar; hayvanların da dâhil edildiği biçimiyle ya spermatozoa (erkek üreme hücresi) veya ova (kadın üreme hücresi) olarak ya da bunlara benzer gamet (cinsiyet hücresi) üretilip üretilmediğine ya da bu gametlerin geliştirilmesi ve verilmesine ya da alınmasına uygun üreme sisteminin parçalarına sahip olup olmadıklarına bağlı olarak kategorize edilmiştir (Diamond, 2002: 3). Cinsiyet kavramının biyolojik, anatomik ve benzeri açıklamalar ışığında elde edilen tanımlamalarındaki açıklığa ‘toplumsal cinsiyet’ kavramında ulaşabilmek daha güçtür. Bu durumun ana sebeplerinden birisi olarak toplumsal cinsiyet kavramının çok yönlü ve çok boyutlu bir yapı sunuyor oluşu gösterilebilir. Toplumsal cinsiyet kavramına ilişkin ifadeleri 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren gözlemleyebilmek mümkündür. Örneğin 1960’larla birlikte özellikle İngilizce konuşan feministler ‘cinsiyeti’ yukarıda da değinildiği gibi biyolojik bir temelde ele alırken; ‘toplumsal cinsiyeti’ sosyal, kültürel ve benzeri kavramları da içine alan geniş bir çerçevede değerlendirmişlerdir (Moi, 2001: 3).

Cinsiyet; insanın biyolojik olarak ortak veya farklı yönlerinin ifade edilişi olarak betimlendiğinde, söz konusu biyolojik farklılık etrafında şekillenerek çeşitli faktörlerin etkisiyle gelişen bireyin kimliği ise toplumsal cinsiyet olarak belirginleşmektedir. Toplumsal cinsiyetin; kültürel, sosyal, dinsel ve benzeri eğitim ve öğretimden büyük oranda etkilendiği düşünüldüğünde toplumsal cinsiyetin bireyin etrafında şekillenme ve gelişme sürecinin çok yönlü olarak biçimlenebileceği açıktır. Başka bir ifade ile biyolojik temelde kadın ve erkek olarak ortaya konulan farklılık her iki cinse toplumsal cinsiyet paralelinde birbirinden ayrı davranışlar, farklılıklar, görevler, beklentiler yüklemektedir. Zira her toplum biyolojik olarak birbirinden ayrılan, farklılaşan bireylere kendine özgü davranışlar ve etkinlikler listesi sunmaktadır (Garcia ve Mitchell, 2013: 836). Biyolojik cinsiyete bağlı olarak farklı cinsiyet rolleri, görevleri, sorumlulukları ve daha pek çok tanımlamalar, etiketlenmeler bireyin gelişimi ve toplumsallaşması sürecinde kendini inşa etmektedir. Bu durum ise toplumsal cinsiyetin kompleks bir fenomen (Holmes, 2007: 171-183) olarak betimlenmesine imkân sağlamaktadır. Kompleks bir fenomen olarak görülmesinin temelinde cinsiyete yüklenen beklentilerin zaman içerisinde farklılaşabilmesi, farklı din, dil, kültüre sahip toplumlarda kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet anlamında sahip olduğu konumların mutlak olarak tek bir kümeye indirgenememesi gibi nedenleri sıralayabilmek mümkündür. Diğer taraftan toplumsal cinsiyet, bir noktada cinsiyetin biyoloji-kader formulasyonuna karşı biçimde değerlendirilmekle birlikte, toplumsal cinsiyeti inşa edenin kültür olarak betimlendiği sınırlandırılmada ise kültür-kader formulasyonuna imkân tanımaktadır (Butler, 1990: 6-8). Bağımsız bir görüş açısıyla yaklaşıldığında ise erkek veya kadın fark etmeksizin birey, içerisinde bulunduğu toplumun değerler bütününe yoğun etkisi altında kalmaktadır. Birey önce ailesi sonra ise eğitim öğretim başta olmak üzere toplumsallaşmasının her aşamasında hayatı boyunca cinsiyetinin rol ve beklentilerine göre hareket etme gerekliliği duyabilmektedir. Öyle ki bu gerekliliğe dair ilk izlenimlerin kazanımı ve cinsiyetler arasındaki farklılıklara dair bilinçlenme, okul öncesi döneme kadar uzanabilmektedir. Nihayetinde Bem’in toplumsal cinsiyet şema kuramında vurguladığı gibi erken çocukluk dönemlerinden itibaren çocuklar, erkek ve kadınlar arasındaki farklılıklar hakkındaki düşüncelerini ve tutumlarını geliştirmekte, kendi toplumlarının kültürleri paralelinde kadınlık, erkeklik tanımlarını öğrenmektedir (Bem, 1983: 603; Anaba, 2016: 5). Elbette bu tanımlamaların salt biyolojik ayrımlara dayalı olarak sınırlandırılması beklenemez. Fakat toplumsal cinsiyetin oluşma sürecinin ve toplumsal cinsiyete dayalı farklılıklara dair kökenin biyolojik-anatomik bir ayırımın başlangıcı üzerine yükseldiği düşünülebilir. Bununla birlikte açıkça belirtmek gerekir ki cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasında nasıl ayırım yapılacağına dair mutlak bir konsensüse ulaşabilmek güçtür. Zira ilgili literatürde birbiriyle çelişki içerisinde bırakılan pek çok tanıma ulaşabilmek mümkündür. Uzlaşımın olmayışı ve farklı tanımlara rağmen cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayırım; biyolojiyi katı cinsiyet rolleri ve beklentileri ile bağlayan biyolojik determinizmi reddetmenin bir yolunu sağlamıştır (Muehlenhard ve Peterson, 2011: 800-801). Bu çerçevede cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki farklılıkları aşağıdaki tabloda gösterildiği biçimde betimleyebilmek mümkündür:

Tablo-1 Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Farklılığı

Cinsiyet	Toplumsal Cinsiyet
Pasif	Aktif
Genetik, anatomi ve fizyolojik özelliklerinde dâhil edildiği 'biyolojik karakteristikler' insanı kadın ve erkek olarak tanımlamaktadır	Toplumsal olarak yapılandırılmış roller ve sorumluluklar kadın veya erkek olmakla ilişkilidir
Öz, esas	Yapma, yapım
Doğumla belirlenir	Doğumla belirlenmez
Tarih dışı	Tarihsel
Doğal	Kültürel
Temel	Üst yapı
Kültürden kültüre veya zamandan zamana bir değişimden söz edilemediğinden evrenseldir	Toplumsal cinsiyet rolleri; farklı toplumlarda, kültürlerde ve tarihsel dönemlerde büyük ölçüde farklılıklar gösterse de, aynı zamanda sosyo-ekonomik faktörlere, yaş, eğitim, etnisite ve dine bağlıdır
Sabit	Değişken
Tıbbi tedavi dışında değiştirilemez	Derinlere kök salmış olmasına rağmen toplumsal değerler ve normlar statik bir konuma karşılık gelmediğinden toplumsal cinsiyet rolleri zaman içinde değişebilir
Beden, vücut	Akıl, düşünce
Örneğin sadece kadın doğurabilir ve çocuk emzirebilir	Örneğin erkekler ve kadınlar ev işlerini birlikte yapabilir
Varoluş	Meydana getirme
Pratik Nokta: Doğumda, erkekler ve kızlar arasındaki fark cinsiyetlerdir. Fakat her ikisinin büyümeye başlaması ile toplum onlara farklı roller, nitelikler, fırsatlar, imtiyazlar ve erkeklerle kadınlar arasındaki toplumsal farklılıkları yaratan 'haklar' verir.	

Kaynak:Gender, Gender Concepts and Definitions. http://www.ekvilib.org/wp-content/uploads/2017/06/01_Gender_Co-ncepts.pdf ve Moi, T. (2001). Sex, Gender and the Body. New York: Oxford University Press.

Tablo içerisinde de belirtildiği gibi toplumun eğitim, gelir düzeyi, inanç ve benzeri faktörler açısından homojen bir atmosfere sahip olmayışı, bireyler arasında toplumun farklı şekillerde yorumlanabildiği durumları da beraberinde getirmektedir. Toplumun farklı biçimlerde yorumlanabilmesi, başka bir ifade ile toplumsal cinsiyete ait zaman içerisinde güçlenen verili değer, beklenti ve rollerin sorgulanması anlamı da taşımaktadır. Sorgulama ise bir yandan pek çok kabulün reddini diğer yandan ise cinsiyetlere yüklenen rollerin ve beklentilerin değişimine sebep olabilmektedir. Bu bağlamda cinsiyetler arasındaki farklılıkların azaldığına ve böylece değişime uğradığına dair en önemli somut verilerden birisi olarak 'küresel cinsiyet uçurumu endeksi' gösterebilmek mümkündür. Endeks hem küresel ölçekteki gelişmenin takip edilmesinde hem de ulus devletler bazındaki değişikliklerin gözlemlenebilmesi adına değerli bir konuma sahiptir.

3. KÜRESEL TOPLUMSAL CİNSİYET UÇURUMU ENDEKSİ VE TÜRKİYE

'Küresel toplumsal cinsiyet uçurumu (farkı) endeksi', ilk olarak 2006 yılında Dünya Ekonomik Forumu tarafından toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin yansıtılması ve zaman içerisinde ki değişimlerinin, ilerlemelerinin izlenmesi için bir çerçeve olarak tanıtılmıştır. Endeks temel olarak dört kategori ve bunların altında tanımlanan 14 indikatör çerçevesinde biçimlendirilen "ekonomik katılım ve fırsat (beş alt indikatör), eğitime erişim (dört alt indikatör), sağlık ve hayatta kalma (iki alt indikatör), politik yetkilendirme (üç indikatör)" başlıklarından oluşmaktadır. Endeksin temel yorumlanma biçimi; toplumsal cinsiyet uçurumu (farklılığı) yükseldiğinde 0'a yakın, azaldığında ise 1'e yakın bir değer üretmesidir. Başka bir ifadeyle 1 değerine sahip bir kategoride eşitlik söz konusu iken 0 değerine sahip bir kategoride eşitsizliğin hâkim pozisyonundan bahsedilebilir. Sonuçta dört kategoriden elde edilen değerlerin hesaplanmasıyla küresel cinsiyet uçurumu endeksi elde edilmektedir ve ilgili değerde benzer (0 veya 1'e olan uzaklık) bir yorumlamaya sahiptir (GGG Report, 2017: 9-16). Küresel toplumsal cinsiyet uçurumu endeks sıralamasına göre Türkiye'de kadın ve erkek arasındaki toplumsal cinsiyet farklılığının hangi boyutlarda olduğunun ipuçlarına, ülkenin G-20 ve AB üyelerine nazaran sahip olduğu endeks değerleriyle ulaşabilmek mümkündür. Zira G-20 ve AB çerçevesinde yapılan kıyaslamaların temelinde Türkiye'nin G-20 üyesi ve AB aday ülke sıfatlarına sahip olması bulunmaktadır. Nihayetinde endekste elde edilen ülke sıralaması hem mevcut eksikliklerin ortaya konulmasında hem de ülkelerin birbirlerinden farklı olarak neyi yeterli veya yetersiz olarak gerçekleştirdiğinin ifade edilebilmesi açısından değerli bir konuma sahiptir.

3.1. Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Çerçevesinde G-20 Üyeleri ve Türkiye

Türkiye, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan ve AB'den oluşan G-20 (19 Ülke ve AB) üyeleri; küresel ekonomideki kritik konuların yanında, son zamanlarda dış politika konularını da tartışarak çözümler üzerinde birlikte çalışan, bu doğrultuda da küresel işbirliğinin ve koordinasyonunun geliştirilmesini hedefleyen küresel bir politika forumudur (Group of 20, 2018; Nelson, 2017: 1). Forumun hedeflerini gerçekleştirmedeki en önemli adım gelişmiş ve gelişmekte olan 20 piyasa ekonomisine sahip üyenin grup altında toplanmış olmasıdır. Bu durum aynı zamanda G-20'yi önemli kılan nedenlerden biri olan temsil gücüne işaret etmektedir. Zira G-20 üyeleri, küresel ekonomik üretimin yaklaşık % 85'ini, küresel ticaretin % 75'ini, dünya nüfusunun % 66'sını ve küresel yatırımın %80'ini oluşturmaktadır (Wnukowski, 2016; About the G20, 2018). G-5'ten G-20'ye uzanan gelişimi şu şekilde ifade etmek mümkündür:

Tablo-2 G-20'ye Uzanan Süreç

1970-1990: Gelişmiş ekonomiler finansal tartışmalara hâkim.	G-5 (Fransa, İngiltere, Almanya, Japonya, ABD) üyeleri 1970'lerin ortalarından itibaren petrol şokları ve Bretton Woods sisteminin çöküşü gibi uluslararası ekonomik konulardaki gelişmeleri tartışmak için her sene toplanmaya başladılar. G-7 (G-5 üyelerine Kanada ve İtalya dâhil edildi) 1980'lerin ortalarında G-5'in yerini almıştır.
1990-2008: Gelişmekte olan ekonomilerle daha geniş etki.	Gelişmekte olan ekonomiler uluslararası ekonomide geçmişe oranla daha aktif bir seviyeye gelseler de bu gelişme 1997-1998 Asya finansal krizine dek uluslararası finansal mimariye yansımamıştır. Bu dönemde gelişmekte olan piyasaların yaratabileceği problemlerin gelişmiş ülkelere yayılabileceği bu nedenle de gelişmekte olan piyasaların ekonomik ve finansal tartışmalar dışında tutulamayacağı anlaşılmıştır. G-8 1998'de Rusya'nın katılımıyla oluşturuldu. G-20 1999 senesinde G-7 ve G-8 e kıyasla 'ikincil bir forum' olarak kurulmuştur. G-20 maliye bakanları ve merkez bankası başkanları ile toplanırken, G-8 üst düzey bürokratların yanında liderler düzeyinde de toplanmaktadır.
2008-Günümüz: Gelişmekte olan ekonomilerin tartışmalara dâhil edilmesi.	2005 senesinde G-8 ülkeleri uluslararası ekonomik tartışmaları gerçekleştirdiği toplantılarını geliştirmekte olan ülkelere kısmi katılımcı düzeyinde açmıştır. 2008 sonbaharında patlak veren finansal krizle birlikte ise gelişmekte olan piyasalar 'tam katılımcı' ve 'liderler seviyesinde' G-20 altında toplanmışlardır.

Kaynak: Nelson, M. R. (2017). The G-20 and International Economic Cooperation: Background and Implications for Congress. Congressional Research Service Report. CRS Report R40977. USA: CreateSpace Independent Publishing Platform kullanılarak düzenlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet açısından değerlendirildiğinde ise G-20 katılım grupları ön plana çıkmaktadır. Katılım grupları (B20, C20, L20, S20, T20, W20, Y20) tarafından gerçekleştirilen tartışma ve müzakereler sonucu oluşan öneriler bağlayıcı olmamakla birlikte G-20 tarafından dikkate alınarak politika oluşturma sürecine katkıda bulunması hedeflenmektedir (Engagement Groups, 2018). G-20 katılım grupları:

B20 (Business 20): İş dernekleri, toplulukları ve benzeri yapılanmalar,

C20 (Civil 20-civil society organizations): Ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütleri,

L20 (Labour 20-trade unions): İşgücü, işçiler, sendikalar, sendika liderleri,

S20 (Science 20-the scientific and research community): Bilimsel öneme sahip öğeler,

T20 (Think 20-think tanks): Düşünce kuruluşları, araştırma kuruluşları, ilgili uzmanlar,

W20 (Women 20):Toplumsal cinsiyete dayalı ekonomik büyüme, kadınların güçlendirilmesi, kadın örgütleri, ilgili sivil toplum kuruluşları,

Y20 (Youth 20):Gençlik, genç liderler, gençler arasında diyalog (The Solar System of G20, 2018; Engagement Groups, 2018) biçiminde sıralanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet ve küresel toplumsal cinsiyet uçurumu çerçevesinde ise G-20'nin 2015 Türkiye dönem başkanlığında oluşturulan W20 diğer katılım gruplarından ayrılmaktadır. W20; kadın girişimciler, kadın odaklı sivil toplum kuruluşları ve benzerlerinin katılımıyla G-20 hedeflerine ulaşmada kadınların ekonomik gelişiminin güçlendirilmesi başta olmak üzere ilgili konularda vazgeçilemez bir yapılanma olarak ön plana çıkmaktadır. Başka bir ifade ile W20; daha kapsayıcı toplumlar oluşturmak, kadınların yaşam kalitesini yükseltmeyi ve temel olarak, onların işgücü piyasasına erişimlerini sağlamayı ve onlara kaliteli eğitim, sağlık hizmetlerine erişim ve sosyal, ekonomik, politik katılım sağlamalarını ifade eder (History, 2018;

Engagement Groups, 2018). W20 oluşumunun ne denli değerli bir adım olduğu aşağıda sunulan tabloda da açıkça gösterilmektedir. Tabloda G-20 üyeleri dâhilinde; küresel toplumsal cinsiyet uçurumu endeksindeki sıralamaları, ilgili sıralamada Türkiye'nin konumu ve G-20 parlamentolarındaki mevcut kadın varlığı açıkça W20 yapılanmasının önemini ortaya koymaktadır:

Tablo-3 Küresel T. Cinsiyet Uçurumu Endeksi Çerçevesinde G-20 Ülkeleri ve Türkiye

	G-20 Üyeleri	Endeks Değeri	Endeks Sıralaması	Parlamento Dağılımı	
				Kadın	Erkek
1	Fransa	0.778	11	39.0	61.0
2	Almanya	0.778	12	37.0	63.0
3	İngiltere	0.770	15	32.0	68.0
4	Kanada	0.769	16	26.3	73.7
5	Güney A.	0.756	19	41.8	58.2
6	AB	0.737*	32 ¹	27.8*	72,2*
7	Arjantin	0.732	34	38.9	61.1
8	Avustralya	0.731	35	28.7	71.3
9	Amerika	0.718	49	19.4	80.6
10	Rusya	0.696	71	15.8	84.2
11	Meksika	0.692	81	42.6	57.4
12	İtalya	0.692	82	31.0	69.0
13	Endonezya	0.691	84	19.8	80.2
14	Brezilya	0.684	90	10.7	89.3
15	Çin	0.674	100	24.2	75.8
16	Hindistan	0.669	108	11.8	88.2
17	Japonya	0.657	114	9.3	90.7
18	Güney Kore	0.650	118	17.0	83.0
19	Türkiye	0.625	131	14.6	85.4
20	Suudi A.	0.584	138	19.9	80.1

Kaynak:G20 Members, <http://g20.org.tr/about-g20/g20-members/> ve 2017 senesine ait Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporuna (The Global Gender Gap Report) ait verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı üzere G-20 ülkelerinin hiçbiri küresel toplumsal cinsiyet uçurumu endeksinde ilk 10'da yer almamaktadır. G-20 ülkelerinin parlamentolarının hiçbirinde oransal olarak kadınlar erkeklerden fazla değildir. Dahası G-20 parlamentolarının hiçbirinde yarı yarıya bir eşitlikten dâhi bahsedilememektedir. Türkiye ise küresel toplumsal cinsiyet uçurumu endeks sıralamasında G-20 ülkeleri içinde sondan bir önceki sırada kendine yer bulabilmiştir. Parlamenteoda temsil edilen kadın oranları açısından G-20 içerisinde %15'in altında kalan dört ülkeden birisidir. G-20 ülkelerinin parlamento kadın oranları ortalamasının yaklaşık olarak %24-25 civarında gerçekleştiği göz önüne alındığında Türkiye'de yapılacak ilk seçimlerde bu oranı ve fazlasını yakalamaya yönelik olarak gerekli önlemlerin alınabilmesi için ülkenin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

3.2.Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Çerçevesinde AB Üyeleri ve Türkiye

AB, üye devletleri arasında bir dizi hukuki antlaşma üzerine kurulmuştur. Ana antlaşmalar olarak şunları sıralamak mümkündür:

- 1951 Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu kuran antlaşma,
- 1957 Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran Roma antlaşması,
- 1965 Merger antlaşması,
- 1985 Schengen antlaşması,
- 1986 Avrupa Tek Senet antlaşması,
- 1992 Maastricht antlaşması,
- 1997 Amsterdam antlaşması,
- 2001 Nice antlaşması,
- 2007 Lizbon antlaşması (EU Treaties, 2018; Main Treaties, 2018; Euro Sceptic; 2018).

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiş tarihi olan 1945 senesi dikkate alındığında savaş sonrası büyük zararlar gören Avrupa, refahın ve ekonominin güçlendirilmesi ve geliştirilmesini de kapsayan bir dizi gereklilik üzerine

¹ Muhtemel sıra.

*AB üyesi 28 ülkenin ortalaması esas alınarak hesaplanmıştır.

ortak beklentilerin de karşılanmasını sağlamak amacıyla işbirliği yoluna gitmiştir. İşbirliğinin karşılık bulması ve Avrupa entegrasyon süreci için ilk adımsa, 1950'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu başlatan Schuman Planı ile atılmıştır. Schuman Planı, Almanya'nın kömür ve çelikteki hâkimiyetinin Avrupa'nın yeniden yapılanma çabalarına zarar vermek veya başka bir savaş makinesi inşa etmek için kullanılabilceği endişelerini hafifletmek için tasarlanmıştır (Alter ve Steinberg, 2007: 2-5). Nihayetinde AB entegrasyonunun çok yönlü ve çok boyutlu katkılarından söz edilse de en önemli katkısı barışa yönelik olmaktadır.

Şekil-1 AB Oluşumuyla Birlikte 70 Yıla Uzanan Kalıcı Barış

Kaynak: About the EU. (2018). https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en adresinden alınmıştır.

Öyle ki; 2012 senesine ait Nobel Barış ödülü 60 yılı aşan zamandır barışın gelişimi, uzlaşımın ilerlemesi, demokrasi ve insan haklarına sağladığı katkılardan dolayı AB'ye verilmiştir (Peace Prize, 2012). Her ne kadar AB 'değerleri' olarak; insan onuru, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü, insan hakları (Values of the EU, 2018) gibi kavramları merkezine almış olsa da, toplumsal cinsiyet açısından değerlendirildiğinde AB'nin belirttiği değerlerin kadın ve erkek arasındaki farklılıkların giderilmesi noktasında tam olarak yansıdığı söylenemez. Bundan dolayıdır ki AB'nin kadın-erkek farklılıklarının açılmasında yukarıda değinilene benzer bir barışı yakalayabildiğini söyleyebilmek güçtür:

Tablo-4 Küresel T. Cinsiyet Uçurumu Endeksi Çerçevesinde AB Ülkeleri ve Türkiye

	AB Üye Ülkeler	Birliğe Giriş Tarihi	Endeks Değeri	Endeks Sıralaması	Parlamento Dağılımı	
					Kadın	Erkek
1	Finlandiya	01/01/1995	0.823	3	42.0	58.0
2	İsveç	01/01/1995	0.816	5	43.6	56.4
3	Slovenya	01/05/2004	0.805	7	36.7	63.3
4	İrlanda	01/01/1973	0.794	8	22.2	77.8
5	Fransa	01/01/1958	0.778	11	39.0	61.0
6	Almanya	01/01/1958	0.778	12	37.0	63.0
7	Danimarka	01/01/1973	0.776	14	37.4	62.6
8	İngiltere	01/01/1973	0.770	15	32.0	68.0
9	Bulgaristan	01/01/2007	0.756	18	23.8	76.3
10	Letonya	01/05/2004	0.756	20	16.0	84.0
11	İspanya	01/01/1986	0.746	24	39.1	60.9
12	Litvanya	01/05/2004	0.742	28	21.3	78.7
13	Belçika	01/01/1958	0.739	31	38.0	62.0
14	Hollanda	01/01/1958	0.737	32	36.0	64.0
15	Portekiz	01/01/1986	0.734	33	34.8	65.2
16	Estonya	01/05/2004	0.731	37	26.7	73.3
17	Polonya	01/05/2004	0.728	39	28.0	72.0
18	Hırvatistan	01/07/2013	0.711	54	18.5	81.5
19	Avusturya	01/01/1995	0.709	57	30.6	69.4
20	Romanya	01/01/2007	0.708	58	20.7	79.3
21	Lüksemburg	01/01/1958	0.706	59	28.3	71.7
22	Slovakya	01/05/2004	0.694	74	20.0	80.0
23	Yunanistan	01/01/1981	0.692	78	18.3	81.7
24	İtalya	01/01/1958	0.692	82	31.0	69.0
25	Çek Cumhuriyeti	01/05/2004	0.688	88	20.0	80.0
26	GKRY	01/05/2004	0.684	92	17.9	82.1
27	Malta	01/05/2004	0.682	93	11.9	88.1
28	Macaristan	01/05/2004	0.670	103	10.1	89.9
	AB Aday Ülke					
29	Türkiye	?	0.625	131	14.6	85.4

Kaynak: Member Countries, https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#tab-0-1 ve 2017 senesine ait Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporuna (The Global Gender Gap Report) ait verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

AB küresel toplumsal cinsiyet uçurumu verileri incelendiğinde, Türkiye'nin AB'ye üye olması durumunda, muhtemel sıralamada G-20'deki sıralamaya benzer biçimde kendisine ancak son sırada bir yer edinebilecektir. Bu bağlamda bu durumun önüne geçilebilmesi için ilk etapta AB üyelerinin küresel toplumsal cinsiyet uçurumu endeksi ortalaması olan 0,737 değerine ve AB parlamento dağılımı kadın ortalaması olan %27.8'e ulaşmak için gerekli çalışmalar Türkiye tarafından hızla gerçekleştirilebilmelidir. Ayrıca yukarıdaki tabloda da izlenebileceği gibi AB üyeliğe giriş tarihi ile endeks değerleri arasında pozitif bir korelasyona ulaşabilmek mümkün değildir. Zira 1958 senesinde birliğe giren İtalya endeks sıralamasında kendisine 24'üncü sırada yer bulabilirken, 2013 senesinde birliğe giren Hırvatistan 18'inci sırada kendisine yer bulmuştur. Bu tespitle anlaşılmaktadır ki; AB'ye hâlihazırda tarihsel olarak daha eski tarihli üye ülke olmak, daha yakın tarihli üye ülke olmak veya aday ülke olmak çok etkili farklılıklar yaratmamaktadır. Bu durum ise AB'de toplumsal cinsiyet politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması anlamında çeşitli problemlerin, yetersizliklerin bertaraf edilemediğine işaret etmektedir.

4.SONUÇ ve ÖNERİLER

Cinsiyet temelinde biyolojik farklılıklara dayalı olarak ortaya konulan ayrım ile ulaşılan sonuç; her ne kadar erkek ve kadın tanımlamalarında kendini dar bir skalada belirginleştiriyor olsa da, insanın ontolojik manada sosyal bir varlık olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu noktadan hareketle toplumsal cinsiyet kavramı insanı ve daha özelden kadına dair farklılıkların ve eşitsizliklerin anlamlandırılması için anahtar bir role sahiptir. Küresel toplumsal cinsiyet uçurumu endeksine dayalı veriler değerlendirildiğinde G-20, AB ve Türkiye'de kadın ve erkek arasındaki farklılıkların giderilmesi için aşılması gereken pek çok engel olduğu açıktır. Çalışmada sunulan parlamentolardaki kadın temsili verileri de bu durumun en açık örneğini sunmaktadır. Bu bağlamda son kertede denilebilir ki; kadın ve erkek arasındaki farklılıkların giderilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği için değerli bir çaba olarak hem G-20 hem de AB üyesi ülke parlamentolarındaki kadın ve erkek oranlarının eşitliğinin sağlanmasına yönelik gerekli çalışmalar hızla eyleme dönüştürülebilmelidir.

KAYNAKÇA

- About the G20. (2018). A Leading Global Forum. About the G20. <https://www.g20.org/en/g20/what-is-the-g20> adresinden alınmıştır.
- About the EU. (2018). The EU in brief. https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en adresinden alınmıştır.
- Alter, K. J. ve Steinberg, D. (2007). The Theory and Reality of the European Coal and Steel Community. Forthcoming in S. Meunier and K. McNamara eds European Integration and Institutional Change in Historical Perspective. Oxford: Oxford University Press.
- Anaba, C. E. (2016). Children's Perceptions of Gender roles as portrayed in Disney films. Department of Psychology. Dublin Business School.
- Bem, S. L. (1983). Gender Schema Theory and Its Implications for Child Development: Raising Gender-schematic Children in a Gender-schematic Society. *Journal Of Women in Culture and Society* 1983, vol. 8, no. 4.p.598-616.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble. Feminism and The Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Diamond, M. (2002). *Sex and Gender are Different: Sexual Identity and Gender Identity are Different*. *Clinical Child Psychology&Psychiatry-Special Issue* In Press.
- Engagement Groups. (2018). G20 in Argentina. Engagement Groups. <https://www.g20.org/en/g20-argentina/engagement-groups> adresinden alınmıştır.
- Euro Sceptic. (2018). A List of the Most Notable Treaties in Regard to the EU. <http://www.euro-sceptic.org/a-list-of-the-most-notable-treaties-in-regard-to-the-eu.html> adresinden alınmıştır.
- EU Treaties. (2018). European Union Treaties. <http://www.civitas.org.uk/content/files/OS.7.Treaties.pdf> adresinden alınmıştır.
- G20 Members. (2018). The G20 Membership. <http://g20.org.tr/about-g20/g20-members/> adresinden alınmıştır.
- García L.I., Mitchell J.W. (2013). Gender Differences. In: Gellman M.D., Turner J.R. (eds) *Encyclopedia of Behavioral Medicine*. Springer, New York, NY.

- Gender Concepts. (2018). Gender, Gender Concepts and Definitions. http://www.ekvilib.org/wp-content/uploads/2017/06/01_Gender_Concepts.pdf adresinden alınmıştır.
- GGG Report. (2017). The Global Gender Gap Report. World Economic Forum. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf adresinden alınmıştır.
- Group of 20. (2018). The G-20 (Group of 20). What is the G-20? https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/G20_backgrounder.pdf adresinden alınmıştır.
- History. (2018). History of Women. <http://w20argentina.com/en/historia/> adresinden alınmıştır.
- Holmes, M. (2007). What is Gender? Sociological Approaches. London: SAGE Publications.
- Main Treaties. (2018). The European Union Treaties. https://europa.eu/european-union/law/treaties_en adresinden alınmıştır.
- Member Countries. (2018). The 28 member countries of the EU. https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#tab-0-1 adresinden alınmıştır.
- Nelson, M. R. (2017). The G-20 and International Economic Cooperation: Background and Implications for Congress. Congressional Research Service Report. CRS Report R40977. USA: CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Moi, T. (2001). Sex, Gender and the Body. New York: Oxford University Press.
- Muehlenhard, C. L. ve Peterson, Z. D. (2011). Distinguishing Between Sex and Gender: History, Current Conceptualizations, and Implications. *Sex Roles* (2011) 64:791–803.
- Peace Prize. (2012). The Nobel Peace Prize. https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2012/ adresinden alınmıştır.
- The Solar System of G20. (2018). G20 Fundamentals. https://www.boell.de/sites/default/files/uploads/2016/12/g20__the_fundamentals_4_the_solar_system_of_g20_-_engagement_groups.pdf?dimension1=ds_g20_en adresinden alınmıştır.
- Values of the EU. (2018). Goals and values of the EU. https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en adresinden alınmıştır.
- Wnukowski, D. (2016). The Importance of the G-20 in Shaping Global Economic Governance Polish Institute of International Affairs. No:58 (908).